

Sinä yönä Kekkonen kuoli

Tarkistan ajan kellosta vielä viimeisen kerran ja lähetän esimiehelle viestin: ”Taas meni yksi ilta. Urkki vaan jaksaa. Jatkan taas huomenna.” Se on todiste, että olen varmasti ollut toimituksessa päivystysajan loppuun asti.

Kello on 1.05 sunnuntaiaamuna 31. elokuuta 1986.

Olen valvomisesta niin poikki, että en aivan heti jaksata tilata taksia ja lähteä kotiin. Tuijotan apaattisesti ruudulla välkkyviä vihreitä kirjaimia ja numeroita. Ruudulla lukee Helsingin Sanomien osastojen nimiä: kotimaa, ulkomaat, kulttuuri, urheilu, kaupunki.

Ludviginkadun toimituksen neljännessä kerroksessa on aivan hiljaista. Ulkona on pilkkopimeää, ja avoimesta ikkunasta kuuluu Korkeavuorenkadun liikenteen vaimea kohina.

Olen sytyttänyt jokaisen lampun työpöytäni ympärillä. Tarvitsen valoa, koska viimeiset tunnit ovat jatkuvaa kamppailua unta vastaan. Ajatukset harhailevat kotiasioissa. Liisa on saanut elokuussa yllättäen työpaikan ja joutunut keskeyttämään äitiyslomansa. Mirja on vasta kahdeksan kuukauden ikäinen, ja nyt perhe jännittää, miten kuopus pärjää päivähoidossa. Isoveli Jarmo ei paljoa puhu, mutta hänestä näkee, että pienen koululaisen mieltä painaa siirtyminen Lassilan viipalekoulusta isoon kouluun Haagaan.

Tiedän tuskallisen hyvin, että minua tarvittaisiin joka ilta kotona. Silti ei tullut mieleenkään kieltäytyä, kun iltapäivystykset toimituksessa olivat alkaneet.

XXX

Työvuorot olivat menneet heti uusiksi, kun hallitusneuvos Matti Kekkonen oli elokuun alussa antanut Suomen Tietotoimistolle tiedotteen presidentti Urho Kekkonen terveydentilan heikkenemisestä. Parin rivin mittainen tiedote oli luettu toimituksessa huolella, ja siitä oli tehty karu johtopäätös: Urkki on nyt viimeisillään ja kuolee pian.

Carl Henning ja kumppanit ovat suunnitelleet kuolinsivuja. Vanhat nekrologit luettiin uudestaan ja päivitettiin. Ylisanoja poistettiin ja muutamia kohtia kirjoitettiin uudelleen.

Vanhat tekstit oli kirjoitettu jo viisi vuotta aikaisemmin heti Kekkonen sairastumisen jälkeen.

Kekkonen oli syksyllä 1981 eronnut tasavallan presidentin tehtävistä, ja sen jälkeen häntä oli hoidettu Tamminiemessä. Presidentti ei enää esiintynyt julkisuudessa, ja Tamminiemeen pääsivät vain sukulaiset, lääkärit ja hoitajat.

Matti Kekkosella oli ollut tapana tiedottaa isänsä terveydentilasta pari kertaa vuodessa.

Muuten Kekkostä ei ollut unohdettu. Hänestä kiisteltiin varsinkin syksyisin, jolloin ilmestyi Kekkonen ystävien ja vihollisten, molempia riitti joka lähtöön, muistelmia vanhasta presidentistä.

Tänä syksynä odotettiin hänen virallisen elämäkertansa ensimmäistä osaa, jonka oli määrä ilmestyä 3. syyskuuta, Kekkonen 86. syntymäpäivänä. Tieto Kekkonen voinnin heikkenemisestä oli aiheuttanut sen, että Yleisradio oli lykännyt Arvo Salon kirjoittaman Kekkos-oopperan ensi-iltaa.

Koko kansakunta odotti suruviestiä. Matti Kekkonen oli julkistanut elokuussa jo useita tiedotteita, ja niistä saattoi päätellä, että Urho Kekkonen vointi oli heikentynyt päivä päivältä.

XXX

Olin illan aikana käynyt latomossa katsomassa Kekkonen nekrosivuja. Ne roikkuivat valkoisina lakanoina koukuissa taittopöytien päällä. Joskus joku taittaja otti sivun alas, nihrasi puukolla pienen tekstinpalasen irti ja kiinnitti sen mehiläisvahalla takaisin. Työ viimeisteltiin jyräämällä liuskoja pienellä telalla. Kaiken piti olla kunnossa.

Latomon tunnelma on kuin kirkossa. Normaali ronski puhetyyli on – tilapäisesti – vaihtunut hiljaiseen supatukseen. Kaikki on valmista kuolinuutista varten. Täälläkin päivystetään myöhään iltaan, ja ylimääräistä väkeä on värvätty töihin.

Meillä oli kaksi suunnitelmaa kuoleman varalta. Jos Kekkonen kuolisi päiväsaikaan tai alkuillasta, seuraavan päivän lehti pantaisiin kokonaan uusiksi. Kaikki osastot joutuisivat tinkimään tiloistaan, ja valmiit nekrosivut istutettaisiin näyttävälle paikalle lehteen. Tuoreille, uutisetusivulle, kirjoitettaisiin varsinainen uutinen, ja siellä julkaistaisiin myös tärkeimmät kommentit.

Kekkos-aiheinen pääkirjoitus odottaa valmiina latomossa. Se korvaisi lennossa ne normaalit pääkirjoitukset, jotka käsittelivät esimerkiksi sellaisia syksyn 1986 puheenaiheita, kuten maidon kaksinhintajärjestelmän vaikeudet tai Pohjolan ydinaseettoman vyöhykkeen tulevaisuus.

Myös Karin muistopiirros on valmiina. Kari on heltyynyt ja piirtänyt herkän kuvan syksyisestä tyhjistä Tamminiemestä.

Toinen suunnitelma oli siltä varalta, että Kekkonen kuolisi illalla kello kymmenen jälkeen mutta ennen kello yhtä. Silloin repäistäisiin vain tuoreet auki ja suuri paketti julkaistaisiin vasta päivän päästä.

Poliittisen toimituksen päivystäjän tehtävänä olisi kirjoittaa tuoreiden uutisjutut. Jokaista illan tuntia varten oli lähes valmiiksi kirjoitettu vähän eripituinen uutisjuttu.

Olimme harjoitelleet kymmeniä kertoja eri vaihtoehtojen varalta. Ensimmäiseksi pitää tehdä ensimmäisen painokseen lyhyt kuolinuutinen, joka sijoitettaisiin paraatipaikalle tuoreiden ylälaitaan. Seuraavaksi pitää ryhtyä kirjoittamaan myöhempien painosten juttuja, joita varten on koko sivu käytössä.

Joka yö päivystetään kello yhteen asti. Päivystäminen tarkoittaa istumista päätteen ääressä ja STT:n käyttämistä. Matti Kekkonen on sopinut STT:n kanssa, että hän antaa tiedon STT:lle välittömästi kuoleman jälkeen. Muut saisivat uutisensa STT:n kautta.

Jokaisen illan päätteeksi poliittisen toimituksen päivystäjän pitää kello yhdeltä lähettää varmistusviesti esimiehelle, käväistä toimitussihteerin luona toivottamassa hyvät yöt ja tilata taksi kotimatkaa varten.

Yhden jälkeen ei ollut enää mitään tehtävissä, sillä silloin viimeinen painos oli yleensä jo painettu ja jakeluautot hakivat lehtiä Sanomalan painosta. Viimeiset lehdet jaettiin pääkaupunkiseudulle, Helsingin keskustaan ja kehäteiden varsille.

XXX

Kello on jo 1.22, kun havahdun ja päätän tilata taksin. Olen unohtunut monen illan valvomisesta väsyneenä nuokkumaan tuolille. Sormeni on jo pöytäpuhelimeni näppäimillä, kun vielä kerran kaivan tuoreen STT:n uutisten listan ruudulleni.

Ensimmäiseksi näen otsikon: STT – PIKA.

Huokaan syvään ja painan koko tekstin näkyviin: ”Presidentti Urho Kekkonen kuoli 31.8.1986 kello 1.00 Tamminiemessä.”

Alalaidassa näkyy uutisen tuloaika 1.16 – peräti kuusi kallista minuuttia sitten.

Huudan ”Kekkonen on kuollut, Kekkonen on kuollut” ja säntään juoksuun kohti toimitussihteerien pöytää. Toimitussihteeriksi Juha Sainio istuu pöydän ääressä puhelin kädessä ja sanoo rauhallisesti: ”Joo, tiedän. Soitan Sanomalaan ja kysyn, voiko painosta vielä keskeyttää. Sessa juoksi jo alas ja yrittää saada latomon ihmiset vielä kiinni. Bussi ei ehkä vielä ole lähtenyt.”

Sen jälkeen Juha sanoo minulle ystävällisesti kuin pienelle lapselle, että soittaisin Astikaisen Atulle ja Virkkusen Jannelle. Atu on esimieheni ja Janne toimituspäällikkö.

Juhan puhe palauttaa typeryteen päähäni ohjeet, joita oli kymmenesti kerrattu: Soita ensin Atulle ja sitten Jannelle.

Riitta vastaa ja sanoo, että Atu on vessassa, mutta Riitta arvaa, mitä asiaa minulla on. Hetken päästä Riitta kertoo Atun antaneen vessasta ohjeet, että ottaisin lyhyimmän version jutusta esiin ja odottaisin rauhassa. Atu tulisi omalla autolla.

Vappu vastaa ja sanoo, että Janne on nukkumassa, mutta Vappu arvaa, mitä asiaa minulla on. Janne tulee pian puhelimeen ja kysyy kellonaikaa. Kerron tilanteen ja Janne sanoo, että hän soittaa heti Sanomalaan ja panee painoksen poikki. Janne lähtisi taksilla toimitukseen.

Huokaan helpotuksesta ja yritän etsiä listalta lyhintä valmista juttua. En tahdo löytää sitä millään, ja siinä tuhratessa unohdan, että minun pitäisi soittaa – ohjeiden mukaan – myös uutispäätoimittaja Simopekka Nortamolalle ja päätoimittaja Heikki Tikkaselle.

Juha tulee viereeni ja lyö olkapäälleni osaaottavasti. Mitään ei ole tehtävissä. Koko toimituksessa ei ole muita kuin me kolme: Juha, Rautalinin Sessa ja minä. Emme näillä voimin pysty tekemään mitään. Latomon bussi on juuri lähtenyt, ja bussista väkeä ei saa puhelimella millään kiinni. Sinne ei ole puhelinta.

Kerron Juhalle Jannen terveiset. Painos pantaisiin kuitenkin poikki ja vaikka millä keinoin uutinen ängettäisiin viimeisiin lehtiin. Jäämme odottamaan Atua ja Jannea.

Sillä aikaa kirjoitamme uutisen valmiiksi. Sen otsikko on ”Presidentti Urho Kekkonen kuoli” ja uutisteksti kuuluu näin: Suomen tasavallan entinen presidentti Urho Kaleva Kekkonen kuoli sunnuntiaamuna kello 1.00 kotonaan Tamminiemessä. Presidentin poika Matti Kekkonen ilmoitti presidentin poismenosta Suomen Tietotoimiston kautta. Urho Kekkonen kuolinsyyksi ilmoitettiin aivorungon verenkiertohäiriö. Kekkonen oli kuollessaan 85-vuotias. Hän hoiti tasavallan presidentin tehtäviä yli 25 vuotta 1956–1981.”

Atu ja Janne tulevat perä jälkeen. Janne tulee Kuusisaaresta ja Atu kauempaa Laajasalosta.

Pomojen persoonallisuuserot tulevat hyvin esiin: Janne on kovin totinen, mutta Atu jutustelee iloisesti niitä näitä ja kehuu ajaneensa huimaa ylinopeutta.

Pidämme pikapalaverin. Janne kertoo, että paino seisoo. Meillä on vain vähän aikaa keksiä jotakin.

Sovimme, että Juha ja Janne keskittyvät etsimään keinoa, jolla juttu saataisiin Sanomalaan.

Atun kanssa katsomme uutistekstiä ja lisäämme sen häntään kaksi lausetta: ”Suruliputus on sunnuntaina koko maassa. Liput pidetään puolitangossa iltaan asti.”

Selaamme synkkänä STT:n tekstejä ja kuuntelemme Yleisradion kello kahden radiouutiset. STT ajaa heti ulos nekrologipaketin, mutta Yle kertoo vain lyhyen uutisen.

Atu kysyy, olenko muistanut soittaa myös Nortamolalle ja Tikkaselle. En ole soittanut. En ole siinä kiireessä muistanut HS:n päätoimittajia olevan olemassakaan, mutta soitan heille heti. Tikkanen on ystävällinen ja kannustava, mutta Nortamon on kysymyksissään pirullinen, kuten hänellä on tapana olla. Olen Tikkaselle kohtelias, mutta Nortamolalle vastaan lyhytsanaisesti. Puhelun lopuksi sovimme, että jatkamme Nortamon kanssa keskustelua sunnuntai-iltana.

Tiedän, että siitä ei tulisi mukava keskustelu.

XXX

Seuraavasta tunnista minulla ei ole yhtä tarkkoja muistikuvia kuin aikaisemmasta illasta. Janne, Juha, Atu ja Sessa juoksevat ja soittavat. Minut määrätään istumaan toimitussihteerin puhelimen ääreen. Siihen numeroon Sanomalasta soitetaan.

Yhtäkkiä Atu käskee minun tilaamaan kaksi taksia ja menemään alas kadulle niitä vastaan. Sivut vietäisiin takseilla Sanomalaan.

Menen Ludviginkadulle takseja vastaan. Taksimiehet ymmärtävät tilanteen. Seisomme öisellä kadulla, suharit polttelevat tupakkaa ja juttelemme Kekkosesta. Vartin odottamisen jälkeen Sessa tulee ovelle ja huutaa, ettei taksikuljetusta enää tarvittaisikaan. On keksitty toinen keino.

Maksan suharit pois ja pyöristäni taksikuittiin heille mukavat juomarahat.

Kiipeän toimitukseen. Atu kertoo, että paikalle on saatu kaksi miestä, jotka ovat kaivaneet toimituksen uumenista vanhan reprovokoneen. Sillä juttu kuvattaisiin ja laitettaisiin pelkkänä kuvana tuoreiden ylälaitaan.

Otamme jutusta erilaisia printtejä, joista monen hakemisen jälkeen yksi printti saadaan sen kokoiseksi, että se osuu kuvaan. Viime hetkellä Juha siirtää sitä printtiä, ja hänen musteisen peukalonsa jälki jää kuvaan.

Janne sanoo, että olkoot jälki siinä muistona.

Kuva lähtee Sanomalaan, ja Janne saa vielä varmistetuksi, että se on mennyt perille. Painosta arvellaan, että ainakin 100 000 lehteä olisi vielä painamatta. Kaikki jakeluaikataulut ovat sekaisin.

Uuden Suomen ja muiden lehtien painokset ovat seisoneet valmiina jo tuntikausia odottamassa HS:n jakelua. Se maksaisi Hesarille paljon rahaa.

XXX

Seisomme vähän aikaa hölmistyneinä toimituksen käytävällä ja kertaamme vielä ainakin tunnin illan tapahtumia. Yritän selittää Jannelle ja Atulle, mitä oli tapahtunut. Soimaan itseäni, miksi minä en koko ajan kelannut STT:n listaa.

Jannea kyllästyttää selittelyni ja hän muistuttaa, että jos olisimme noudattaneet ohjeita, koko toimitus olisi ollut kuolinuutisen tullessa jo tyhjänä. Viivyttelymme toimituksessa kello yhden jälkeen saattoi pelastaa uutisen. Tässä kävi aivan ihmeellinen tuuri.

Yritän ymmärtää Jannen järkipuhetta, mutta aivoni eivät suostu kääntymään siihen asentoon. Jatkan kiroilua ja voivottelua vielä, kun lähdän taksilla kotiin. Autossa rauhoitun vähän ja kirkkaalla hetkellä päättää ottaa käyttöön tunnuslauseen, jolla onkin myöhemmin urallani todella paljon käyttöä: ”Aina ei voi onnistua, mutta aina voi epäonnistua.”

Kotona Lassilassa aamu jo valkenee. Kuljen hiljaisen pihan läpi ja kuulen, kuinka talon ulko-ovi käy edelläni. Lehdenjakaja! Tiedän, että

meille jaetaan yleensä viimeinen painos. Onko se uutinen sittenkään ehtinyt lehteen?

Kiipeän toiseen kerrokseen, avaan varovaisesti oven ja poimin kynnyksmatolta tuoreen lehden käteeni. Se lemuaa painomusteelle.

Käännän varovaisesti ensimmäisen aukeaman esiin ja vilkaisen ylälaitaan. Otsikossa lukee:

”Presidentti Urho Kekkonen kuoli.” Purskahdan hillittömään itkuun.